

Prof. dr Marjan Blažič
Faculty of education, Ljubljana

LIFELONG APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS

It could be assumed that gifted and talented individuals manage very well in life, make good use of their abilities and are very successful in their field of work. Unfortunately, many individuals who have been identified as gifted and talented do not bring out their potentials in adulthood.

Only some gifted and talented individuals realize their potentials while many of their gifted and talented peers lose interest in juvenile period and never develop potentials which they had as children.

Why do all gifted and talented children not succeed in the world of work? Which factors promote or hinder the realization of children's potentials? The answers to these questions were the subject of many different studies whose findings lead to the identification of the main factors which promote or hinder the development of children's potentials. Our study is going to be based on polyfactor approaches and multidimensional concepts of the development of giftedness.

Development process can be studied by observing individuals over a longer period of time. This is a developmental approach which can help us better understand gifted and talented people when they complete their education and discover how giftedness from childhood manifests itself through achievements in adulthood.

The author of this article is going to try to present the framework for connecting factors which form paths of gifted and talented individuals as well as the results of the researches on the achievements of gifted and talented individuals.

Descriptors: giftedness, talentedness, lifelong approach, achievements of adults, determinant

Др Бланка Богуновић
Институт за педагошка истраживања, Београд
Факултет музичке уметности, Универзитет уметности,
Београд

УНУТРАШЊА МОТИВАЦИЈА И МУЗИЧКИ ТАЛЕНАТ

Налази истраживања унутрашње мотивације у домену талента за музику разматрани су у контексту Рензулијевог схватања даровитости. Концепт креативно-продуктивне даровитости, коју чине способност, посвећеност и креативност, подржавају резултати добијени у истраживањима спроведеним у нашој средини. Резултати јасно указују на континуитет присуства унутрашње мотивације, почевши од интересовању за музичка искуства (предшколски узраст), преко опажене иницијалне мотивације за овладавање извођачким вештинама на музичком инструменту (раношколски узраст) до јасног профила унутрашње мотивације, који чине мотив радозналости, мотив постигнућа и ниво аспирације (адолесцентни узраст). Истакнути значај мотивације за високе нивое музичке успешности расте са узрастом, да би на адолесцентном узрасту она преузела примат. Како су музичке способности *conditio sine qua non* бављења музиком, тако је квалитетна и адекватна мотивација *conditio sine qua non* музичке успешности. Она чини континуирано присутну, интегративну и динамичку компоненту личности младих музичара и доприноси развоју и актуализацији њихових могућности. Налази поткрепљују схватање о тежњи ка стицању компетентности и радозналости у домену естетских искустава, као делу музичког талента. Резултати указују и на диференцирани допринос родитеља и наставника подржавању и подстицању развоја иницијалног интересовања за бављење музиком, као и на промену њихових улога током дугогодишњег процеса музичког образовања. Управо ови налази који осветљавају постојање неодвојивог интерактивног склопа развоја талента и подршке средине, отварају широко поље практичних импликација, које се односе превасходно на наставнике, родитеље и њихову сарадњу.

Мр Радмила Бодрич
Одсек за англистику
Филозофски факултет
Нови Сад

КРЕАТИВНО УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА И РАЗВИЈАЊА ДАРОВИТОСТИ И КРЕАТИВНОСТИ

У настави страних језика, као и у другим образовним подручјима, поједини ученици ће од почетка показивати веће способности у савладавању страног језика од других, што се првенствено огледа у бољем језичком знању, развијенијим рецептивним и продуктивним језичким вештинама и сл. У складу са концепцијом европског система образовања, а под утицајем хуманистичких теорија и комуникативног приступа настави страних језика, посебно се наглашава настава оријентисана ка ученику, где се уважавају карактеристике и потребе ученика, подстиче осамостаљивање ученика, односно савладавање вештине учења. Да би настава била што ефикаснија и одговорила интелектуалним особеностима даровитих, а и просечних ученика, треба да укључи методе, садржаје и облике учења којима би се подстицала и развијала самоиницијатива, самосталност, креативност, интелектуална радозналост, и истраживачка склоност ка усвајању нових сазнања. Учење путем креативних метода омогућило би ученицима да се користе разним изворима информација, да постављају ближе циљеве које желе постићи, да самостално вреднују свој рад, што доприноси трајнијем усвајању знања страних језика које се схвата као део доживотног образовања.

Кључне речи: креативно учење, страни језици, даровитост, креативност, потребе ученика

Адријан Божин
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

**РАЗВОЈНА ПСИХОЛОГИЈА ЦЕЛОКУПНОГ ЖИВОТА И
ТЕОРИЈА ПСИХОСОЦИЈАЛНОГ РАЗВОЈА ЕРИКА
ЕРИКСОНА**

У овом раду најпре ће бити приказана једна савремена теоријска оријентација у развојној психологији под називом «Развојна психологија целокупног живота». Затим ће бити приказана теорија психосоцијалног развоја Ерика Ериксона. Након тога, извршиће се њено поређење са развојном психологијом целокупног живота, са циљем да се одреди у којој мери се Ериксонова схватања о људском развоју могу уклопити у ту теоријску оријентацију. На крају, указаћемо на евентуалне импликације Ериксонове теорије и развојне психологије целокупног живота, како за људски развој опште, тако и за развој даровитих посебно.

Кључне речи: развојна психологија целокупног живота, животни циклус, психосоцијални развој, развој даровитих.

Доц. др Гордана Будимир –Нинковић
Педагошки факултет
Јагодина

ДАРОВИТИ УЧЕНИЦИ У САВРЕМЕНОЈ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

У раду се разматра значај бављења даровитим ученицима у савременој основној школи, начини рада са њима, облици даровитости и откривање.

При том се констатује да се школа, као васпитно-образовна установа, сматра за најпогодније место за откривање и развој даровитости; а у оквиру целокупног рада школе формирају се разне организације, удружења, клубови и центри, где млади школског узраста могу да обогаћују и продубљују своја знања и вештине из области за које су заинтересовани.

Да би организовали одговарајуће облике рада, у школи, треба уважити и следеће битне циљеве васпитања и образовања: утврђивање даровитости и подстицање ученика за активности у којима су испољили даровитост; остваривање васпитно-образовног рада путем којег ће се задовољити потребе, способности и интересовања даровитих ученика; организовање наставних и ваннаставних активности за даровите; развијање свести и сазнања да је даровитост потенцијална и да постаје стварна тек путем одговарајућих активности, а нарочито у областима науке, уметности и технике; груписање даровитих ученика и организовање одговарајућег рада за сваку групу (секцију, кружок и сл.); развијање самоиницијативности, самосталности и стваралаштва даровитих ученика; сарадња са родитељима и друштвеним организацијама које се баве активностима посебно значајним за даровите.

Кључне речи: даровити ученици, облици даровитости, начини рада, образовање, васпитање, основна школа.

Валерија Вечеи-Фунда, проф. педагогије
Јелена Портнер Певећевећ, дипл. психолог-проф.
ОШ Анте Старчевића Лепоглава, Хрватска

ДАРОВИТИ УЧЕНИЦИ - СНАГА НАШЕ ШКОЛЕ

Способности и особине појединца које утјечу на његово постизање надпросјечног уратка сматрамо даровитошћу. Даровитост се најчешће повезује с интелигенцијом и креативношћу. Највећи број истраживача сматра да је за идентификацију даровитих најповољнији период до 12. године. Вишеструки приступ у идентификацији даровитих укључује: психологијско тестирање, процјене и самопроцјене карактеристика, способности и уратка ученика. Значај школе и цјелокупног одгојно-образовног процеса у препознавању, идентификацији и раду с даровитим ученицима константно се мјења и надопуњује.

Уважавајући чињеницу да су даровита дјеца корак испред или мимо својих вршњака и сталне потребе за потицањем њихових потенцијала, осмишљен је пројект „Даровити ученици – снага наше школе“. Пројект је суфинанцирало Министарство знаности, образовања и спорта РХ у оквиру натјечаја Програма рада с даровитим ученицима. Вреднована је стручна утемељеност програма, креативност и иновативност активности, допринос локалној заједници и могућност примјене модела у школском саставу.

Кључне ријечи: даровитост, интелигенција, креативност, пројект

Валерија Вечеи-Фунда, проф.
стручни сарадник-савјетник
ОШ Анте Старчевића Лепоглава, Хрватска

САМОСТАЛНИ ПРОЈЕКТ КАО ВИД ПОДРШКЕ ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА

Даровита дјеца се брже развијају од остале дјеце а и квалитативно се разликују од других. Једна од њихових особитости је велика самосталност у учењу. Изнимно су важни и потицаји који се пружају даровитима.

Један од начина подршке даровитим ученицима су самостални пројекти као начин обогаћивања садржаја и активности. Након идентификације даровитих ученика у пројекту „Даровити ученици-снага наше школе“, промишљало се о начину претварања потенцијала у продуктивна и креативна постигнућа. Пројект „Ахат“ реализиран је тимским радом и у сарадњи с родитељима. Ученици су истраживали полудраги камен ахат на његовом налазишту у гротлу фосилног вулкана, најврједније примјерке су обрадили и формирали школску збирку ахата. Истраживање је заокружено тискањем билтена и представљањем пројекта јавности. Пројект је суфинанцирало Министарство знаности, образовања и шпорта Републике Хрватске.

Кључне ријечи: даровитост, пројект, подршка, тимски рад

Академик Младен Вилотијевић
Српска академија образовања, Београд

ВРЕДНОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

Праћење, мерење и вредновање су три међусобно повезане и условљене категорије. Праћењем се констатују промене у развоју појединца. Мерењем се констатују количински односи у постигнућу ученика. Праћење и мерење омогућују вредновање – изрицање одговарајућих вредносних судова о развоју појединца. Вредновање је констатовање ширих промена у развоју личности појединца.

Основна функција вредновања јесте унапређивање педагошког процеса и рада сваког појединца. Вредновањем се остварује повратна информација о напредовању ученика у наставном процесу. Повратна информација стимулише појединца у његовом даљем раду и развоју.

Подстицање даровитих ученика у њиховом убрзаном и оптималном развоју је једна од значајних улога педагошке евалуације. Повезивање продуктивних модела рада са даровитим и системима континуираног вредновања њиховог постигнућа јесте једно од важних питања којима треба да се позабави наша педагошка теорија.

Кључне речи: Вредновање рада даровитих ученика, постигнуће даровитих ученика.

Доц. др Нада Вилотијевић
Учитељски факултет, Београд

ХЕУРИСТИЧКИ ПРИСТУП У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИЦМА

Највећи број аутора сматра да хеуристика изучава стваралачку делатност у откривању новог знања.

Хеуристика у школском раду обухвата организацију наставног процеса усмерену ка откривању знања. Ова настава подстиче креативност ученика у проналажењу оригиналнијих путева у стицању знања. Зато је ова врста наставе најпримеренија карактеристикама даровитих ученика.

У раду се разматра однос хеуристичке, проблемске и развијајуће наставе са даровитим ученицима. Анализовани су поједини модели хеуристичке наставе. Разматрани су поступци хеуристичке наставе у раду са даровитима (емпатија, смисаоно водјење, симболичко водјење, хеуристичка питања, упоредјивања, истраживања, замишљене слике, хиперболизација, мождана олуја и др.)

Кључне речи: хеуристика у раду са даровитима, хеуристичка настава, модели хеуристичког рада са даровитима.

Биљана Вујасин, проф.
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

САВЕТОДАВНИ РАД У ФУНКЦИЈИ ОСТВАРИВАЊА ДАРОВИТОСТИ

За даровиту децу као веома осетљиву популацију, уз идентификацију и посебан рад са њима, саветовање је неопходна и важна компонента.

У раду се дају општи и посебни циљеви при саветовању даровитих, предности групног саветовања и значај саветодавног рада са родитељима даровите деце из угла пентагоналне имплицитне теорије даровитости (Sternberg & Zhang, 1995; према Влаховић-Штетић, 2005.)

Нереална очекивања околине да даровито дете буде и емоционално и социјално надпросечно развијено, (према неким истраживањима ова деца имају двоструко више социјалних и емоционалних потешкоћа) ствара код њих различите како интерперсоналне тешкоће, тако и интраперсоналне, због несразмерног развоја између интелектуалних и осталих способности.

Разматра се неопходност саветодавног рада са даровитом децом, пре свега због њиховог осећаја да су другачији и потешкоћа које се рефлектују у смислу емоционалног немира, перфекционизма и депресије, када даровити не испуне сопствена нереална очекивања, али и последица неподстицајне педагошке климе и стратегија рада када долази до испољавања нестрпљивости, ароганције, изразите осетљивости на перципирану неправду и очајничке покушаје да се буде «као сви остали».

Кључне речи: даровита деца/ саветодавни рад.

Др Оливера Гајић
Филозофски факултет
Одсек за педагогију
Нови Сад

**КРИТИЧКО ЧИТАЊЕ КАО СТВАРАЛАЧКА РЕФЛЕКСИЈА
ЛИТЕРАРНИХ ТЕКСТОВА
(дидактичко-методичке импликације)**

У раду се елаборира значај критичког читања, као процеса интерне и/или екстерне евалуације ваљаности, релевантности, делотворности и вредности литерарних текстова у наставном процесу. Оно захтева изузетну интелектуалну активност и способност самосталног проверавања вредности, дефинисања проблема, дедукције, креативне генерализације, антиципирања опште схеме извођења нових идеја и релација, критичко преиспитивање вредности чињеница и изведених судова, и др.

У раду се презентује матрица повезаности/дистанце између варијабли које партиципирају у тесту критичког мишљења и у највећој мери га дефинишу, односно објашњавају његову структуру, при чему се издвајају поједине способности критичког мишљења и читања.

Најзад, указује се и на практичне дидактичко-методичке импликације способности критичког читања у настави књижевности кроз композицију стваралачких поступака при изучавању литерарног текста са нагласком на реализацији функционалних задатака наставног часа.

Кључне речи: критичко читање, стваралаштво, литерарни текстови, дидактичко-методичке импликације

Академик Грозданка Гојков
Филозофски факултет, Одсек за педагогију – Нови Сад
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

МОДУЛАРНА ТЕОРИЈА И ДАРОВИТОСТ

У тексту се чини покушај понирања у развојни приступ схватању даровитости. Теоретски модел изванредне експертизе користи се да се уоквире схватања о развоју концептуалног знања даровитих и узајамног деловању овога концептуалног знања на домене-специфичне области и умећа у њима.

Модел даровитости који спецификује универзалне, опште, карактеристике развоја и јединствене специфичне способности које су повезане са специфичним перформансама у неком домену могу да помогну разумевњу развојног пута разних облика даровитости. У овом тексту дискутоваће се модел који се ослања на две теоретске традиције које су у основи "пројекта за развој" мишљења даровитих. Задржаћемо се, дакле, на Модуларној теорији и даровитости по којој развој у зони експертизе може да превазиђе интелектуалне капацитете других, дакле, овај напредни развој укључује способности које могу брзо да се развију и нису под утицајем, не захтевају концептуално разумевање.

Интегрисани модел даровитости, који повезује развојне и модуларне теорије има у основи тезу да су специфичне способности ортогоналне за централно концептуално схватање (Porath, 1997). Ипак, данас се све више сматра да је потребно комплексније схватање. Посебан акценат ставља се на схватање да је концептуално схватање даровитих комплексније и флексибилније од просечних, тако да они могу да интегришу своје специфично знање и централно концептуално схватање у доменима њихових талената, те да из овога произилази њихово богато путовање уз "степенице ума". Сматра се да даровити следе исте развојне фазе као и друга деца, али природа њихове стазе може бити

квалитативно другачија. Чини се да они "усисавају" централне концептуалне структуре које су повезане са појединим стадијумом или подстадијумом, и које им допуштају да буду флексибилни са тим структурама и користе напредно доменски специфично знање и умећа на интегрисан, кохерентан разрадјен начин, који садржи експертску перформасу.

У тексту се критички разматра Кејсов модел концептуалних способности у развоју способности, односно приступ "концептуалног премошћавања", којим се настоји створити "концептуални мост" са једног развојног нивоа на други и анализирају студије које подржавају ефикасност овог дидактичког приступа; колико су његови крајњи ефекти постигнућа која су стабилна и генерализују друге задатке у оквиру домена.

Mr Aleksandra Gojkov-Rajić
Filozofski fakultet
Novi Sad

KARL CE I NEMAČKA DRAMA

Iako se Karl Ce i sam okušao kao pisac, njegov najveći doprinos zapravo je u tome što je u mali grad na rubu carstva doveo poznata imena kao što je njegov partner Gotov i neki od članova ansambla, a na scenu najpoznatija dela velikih nemačkih dramaturga. Na sceni njegovog Gradskog pozorišta igran je ondašnji najsavremniji repertoar bečkih pozorišta, kako Burgteatra, tako i pozorišta iz predgrađa. Na ovoj vršačkoj sceni nisu izvođena samo popularna dela lakog karaktera, već i velike drame Šilera, Griparcera, Guckova, kao i virtuozne lakrdije Nestroja i komedije Rajmunda. Pomenuti autori i njihova dela i danas predstavljaju sam vrh nemačke književnosti. Na taj način je Karl Ce, dovodeći darovite glumce da na sceni njegovog pozorišta prikažu dela najdarovitijih predstavnika nemačke drame, sa jedne strane uveliko podizao kulturni nivo grada, a sa druge podsticao i druge darovite sugrađane da razvijaju svoje potencijale.

Ključne reči: Karl Ce, nemačka drama 19. veka, vršačko Gradsko pozorište

Доц. Др Тамара Горелова
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

**АНТРОПОЛОГИЈА КАО ОНТОЛОШКА ОСНОВА
ПРАКТИЧНОГ ПРИСТУПА ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И
МОНИТОРИНГУ ТАЛЕНТОВАНЕ ДЕЦЕ**

Антрополошки приступ истраживању човека заснива на схватању вредности свеукупности личности и као основни задатак педагогије види у развоју и очувању управо те свеукупности (тоталитета). Дете као субјект и објект васпитања од одређеног узраста (око 3 године) може се сматрати личношћу у почетној фази формирања. Дечија даровитост је један од битних момената личности. Форсирање појединих способности детета на раним етапама развоја личности, када се њена основа тек формира, има за последицу нарушавање хармонијског развоја личности и садржи опасност разарања јединства личности а што може бити узрок психо-социјалних проблема како у дечијем узрасту тако и каснијем животу детета. Практични рад са даровитима, посебно са децом, претпоставља највећу одговорност педагога за очување личности детета и кохерентност његове онтичке структуре.

Кључне речи: *личност, онтична структура, васпитање, одговорност.*

Доц. Др Тамара Горелова и проф. др Милан Узелац
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

**МОГУЋНОСТ ТЕЛЕОЛОШКОГ ПРИСТУПА ТУМАЧЕЊУ
ПОЈМА "ТАЛЕНАТ" У ДРУШТВУ ЗАДОЈЕНОМ ИДЕЈОМ
ГЛОБАЛИЗМА**

Антрополошки приступ истраживању човека заснива на схватању вредности свеукупности личности и као основни задатак педагогије види у развоју и очувању управо те свеукупности (тоталитета). Дете као субјект и објект васпитања од одређеног узраста (око 3 године) може се сматрати личношћу у почетној фази формирања. Дечија даровитост је један од битних момената личности. Форсирање појединих способности детета на раним етапама развоја личности, када се њена основа тек формира, има за последицу нарушавање хармонијског развоја личности и садржи опасност разарања јединства личности а што може бити узрок психо-социјалних проблема како у дечијем узрасту тако и каснијем животу детета. Практични рад са даровитима, посебно са децом, претпоставља највећу одговорност педагога за очување личности детета и кохерентност његове онтичке структуре.

Кључне речи: *личност, онтична структура, васпитање, одговорност.*

Проф. др Радован Грандић
Филозофски факултет, Нови Сад

ТЕОРИЈЕ О ДАРОВИТОСТИ И ЊИХОВЕ ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Аутор у раду полази од става да је надареност реалност у свим срединама, да има своју друштвену и сваку другу важност, да се у васпитању младих посебно издваја део популације. За надареност треба да знају сви друштвени фактори који се баве васпитањем младих, да се разумеју димензије надарености како се она не би свела на поједина подручја, те да је могуће педагошки осмислити стратегије и правце усмеравања надарених.

Бројни аутори су покушали да поброје димензије надарених, али то нису учинили до краја, нити су то могли јер је тај проблем отворен, на само за садашњост већ и за будућност. Истраживања су нешто више захватила опште и специфичне способности као структурне елементе надарености, а мање особине индивидуе, мотивацију, интертесовања и ниво аспирација као агенсе високог постигнућа. Више је захваћено интелектуално и психомоторно подручје од других подручја.

Неопходно је образовање наставника за рад са надареним ученицима како би они постали довољно компетентни да креирају оптималне стратегије рада са надаренима и да буду способни да процењују њихов развој. Настава за надарене захтева употребу виших когнитивних процеса и суптилно социјално окружење. Потребно је у васпитно-образовном раду стварати такве примере да ученици делују као истраживачи, ствараоци, сарадници у решавању проблема и да при томе кооперирају са свим ученицима у одељењу. Наставник је ту да стално промишља такве ситуације.

Кључне речи: надареност, ученик, наставник, стратегије, васпитно-образовни рад.

Др Исидор Граорац
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача - Нови Сад

ПРАКТИЧНИ АСПЕКТИ САВРЕМЕНОГ СХВАТАЊА ДАРОВИТОСТИ: ШТА ТО ЗНАЧИ?

У педагошким истраживањима, не само даровите деце, често се саплићемо о једно старо, опште предубеђење: Потребно је најпре упознати се са савременим схватањима, а онда са «практичним» консеквенцама одговарајућих «схватања» уколико желимо да унапређујемо дотични домен образовања. Кад се ствар тако постави неминовно се суочавамо са другим распрострањеним здраворазумским уверењем: бројна теоријска и практична питања даровитих решиће се без проблема, само још уколико су они који у томе учествују- мотивисани. При таквом размишљању, спремност да се «примењују» одређена «схватања» постаје кључ проблема!

Покушајмо да о *практичним аспектима савремених схватања даровитости* размишљамо на друкчији начин.

Др Мирко Дејић
Др Јасмина Милинковић
Мр Оливера Ђокић
Учитељски факултет, Београд

КАКО ЈЕДНОСТАВНО ДИЈАГНОСТИКОВАТИ МАТЕМАТИЧКЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА

Успешна настава математике, пре свега успешна индивидуализација и диференцијација, остварива је једино ако наставници познају концепције о математичким способностима, уочавају њихове компоненте, откривају их и развијају. Циљ нашег рада јесте да размотримо неке једноставне и лако применљиве методе за дијагностиковање нивоа математичких способности ученика. Определили смо се за три методе које је предложио руски математичар педагог Метелски, јер сваки наставник може да их схвати и конкретно примени у свом разреду. О њиховој једноставности сведочи, на пример, следећа метода. Ученицима се постављају три питања: 1. Волиш ли да решаваш тешке задатке? 2. Тражиш ли помоћ при решавању тешког задатка? 3. Ако тежак задатак ниси решио данас, решаваш ли га и сутра? На основу одговора (ДА или НЕ) утврђује се ниво математичке способности ученика: **високи**-ДА, НЕ, ДА; **обични** – НЕ,НЕ,НЕ или НЕ, ДА, НЕ; **повећан**-сви остали одговори.

Кључне речи: математичке способности, ниво математичких способности, дијагностиковање математичких способности.

Др Вишња Ђорђевић
Факултет спорта
Нови Сад

Од даровитог детета до олимпијског шампиона: путеви и странпутице

Спорт као феномен глобалних размера, често је под лупом јавности, посебно кад је реч о тзв. врхунском или елитном спорту. Врхунски спорт подразумева оријентацију на високо спортско постигнуће и ту има места само за уски круг најбољих. Велики новац који се обрће у појединим спортовима додатно је поштрио «правила игре»: важно је само и једино успети, а у трци за златном медаљом, често се не бирају средства. У критичном развојном периоду, пред децу спортисте се постављају екстремно високи физички и психолошки захтеви. Тренажна оптерећења су много пута таква да се с правом намеће паралела са радном експлоатацијом деце. Неетичко понашање тренера и других спортских ауторитета, олимпијски сан многих младих спортиста претвара у ноћну мору са далекосежним штетним последицама. На друштву је одговорност да системски превенира и санкционише сваку форму злостављања деце у спортском контексту.

Кључне речи: даровито дете, спорт, злостављање деце

Др Миросава ЂУРИШИЋ-БОЈАНОВИЋ
др Славица МАКСИЋ
Институт за педагошка истраживања, Београд

УПРАВЉАЊЕ ПРОМЕНАМА – ТАЛЕНАТ БУДУЋНОСТИ

Политичка демократизација, економска либерализација, експанзија комуникационих технологија, брзе промене у потребама и захтевима светског тржишта и миграције радног становништва, процеси су који дефинишу савремена друштва двадесетпрвог века. Улагање у људски и социјални капитал има приоритет, а знање и креативност су кључни фактори развоја друштва. Глобално тржиште тражи продуктивност засновану на иновацијама, због чега спремност на промене, флексибилна употреба знања и иновативност, постају најзначајнији квалитети савремених организација и људи који у њима раде. За пословну политику ово значи потребу за повећањем организационе и функционалне флексибилности, а за образовну политику потребу за креирањем васпитно-образовног модела који ће бити у стању да прати брзе друштвене промене у окружењу. Неки аутори говоре о новој „интелектуалној технологији“, као увећаној способности анализирања великог броја комплексних варијабли у условима неизвесности. Управљање променама постаје таленат од којег ће зависити успех појединца у будућности, а пред школом је изазов како да својим садржајима и активностима подржи испољавање и развој овог талента.

Кључне речи: таленат, људски ресурси, промене, управљање, образовање.

Радмила Зеба, проф.
дефектолог-логопед
Загреб

ГОВОР - између стваралаштва и патологије

Говор је дар, средство и медиј хумане комуникације, на полу између даровитости и просјечности, стваралаштва и патологије. У логопедској ре/хабилитацији и терапији говор је у тродимензионалном каузалитету као средство рада, предмет рада те средство и медиј дјеловања.

Говор омогућава и три специфичне, прагматички детерминирани димензије: дијагностичку, терапеутско-ре/хабилитацијску и стваралачку. На темељу ступња развијености говора и одступања у форми и садржају говора, у психологији, психијатрији и логопедији можемо идентифицирати, процијенити и дијагностицирати различите говорно-језичне, когнитивне и менталне поремећаје

На континууму ре/хабилитације, с једне стране је патологија и логопат, а с друге креативни терапеут-логопед. Говорно-лингвистички потенцијал уз одређене карактеристике личности, креативност и когнитивно-конативне способности појединца могу резултирати неким од облика говорно-језичног стваралаштва. Стваралаштво представља интуитивни, креативни, интенционални или спонтани чин, ослобађање идеја, мисли и емоција у одређеном просторном и временском бивствовању. Литерарно стваралаштво отјеловљено у пјесмама, игроказима и причама за дјецу, инспирирано говорном патологијом и изналажењем начина ублажавања и елиминације патолошких образаца говорно-језичног изражавања, примјењиво је у терапеутско-ре/хабилитацијском те одгојно-образовном раду.

Кључне ријечи: говор, патологија, логопедска ре/хабилитација, литерарно стваралаштво

Мр Слађана Зуковић
Мр Јована Милутиновић
Одсек за педагогију
Филозофски факултет, Нови Сад

ИДЕНТИФИКАЦИЈА И РАД СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА: ПРИМЕР ДОБРЕ ПРАКСЕ

Разлози који иду у прилог подржавању идентификације и рада са даровитим ученицима имају два аргумента: економски просперитет и правичност. Реч је о томе да управо од даровитих појединаца зависи развој и напредак људске врсте. Уз то, желимо ли да даровитим ученицима обезбедимо социјалну правду, потребно је да их идентификујемо и да прилагодимо курикулум њиховим јединственим потребама. У раду је дат приказ примера добре праксе у идентификацији и раду са даровитим ученицима. Наиме, Регионални центар за таленте – Сремски Карловци, којим координира Републички центар за таленте реализује програм откривања надарених и талентованих појединаца и програм подстицања и развоја научно-техничког и истраживачког стваралаштва младих из природних, техничких и друштвених наука, као и из свих видова уметничког креативног изражавања.

Кључне речи: образовање, даровити ученици, идентификација даровитих, курикулум.

Проф. др Станоје Ивановић
Учитељски факултет
Београд

ПРОМЕНЕ У ОБРАЗОВАЊУ И ОДНОС ПРЕМА ДАРОВИТОСТИ

У раду се разматрају поједини облици промена у образовању у оквиру развојне политике друштва (либералистички, развојни, етатистички) и њихов однос према развоју даровитости и афирмацији индивидуалних способности људи. Од тога зависи допринос образовања напретку друштва, али и очување хуманистичких вредности у образовању.

Кључне речи: реформа образовања, развој друштва, даровити.

Prof. univ. dr. Anton ILICA
Decan, Facultatea de Științe ale Educației și Asistența
Socială
Universitatea Aurel Vlaicu Arad

FILOSOFIA SOCIALIZĂRII PRIN COMUNICARE FILOZOFIJA COSIJALIZACIJE POSREDSTVOM KOMUNIKACIJE

U radu se posmatra komunikacija kao društveni fenomen koji podržava interakciju među pripadnicima jedne kulture. Ova interakcija se odvija u određenom prostoru i vremenu. Posebno se naglašavaju sledeće dimenzije ovog fenomena: društvena komunikacija kao izraz moći; kontekst komunikacije; kultura organizacije; simbolička komunikacija;

Татјана Јашин – Мојсе
ОШ «Младост», Вршац

ВЕРБАЛНЕ АСОЦИЈАЦИЈЕ У ИСТРАЖИВАЊИМА ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

Циљ рада је да истражи говорно-језичке ресурсе српског језика даровитих ученика IV разреда основних школа. Користи се тест слободних, дискретних асоцијација на задате речи (стимулусе). На сваки задати стимулус ученици одреагују првом речју, једном семантичком јединицом (реч, синтагма, фразеологизам и др.), која им падне на памет. Резултати су обрађени и сортирани по фреквенцијама од најучесталијих до појединачних и најнеобичнијих.

Кључне речи: асоцијација/ стиму

Др Стипан Јукић
Трогир, Хрватска

СПЕЦИФИЧНОСТИ МЕТОДИЧКИХ ПОСТУПАКА У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА

Аутор полази од става да ни теоријски ни практично нису разрађене специфичности методичког рада са даровитим ученицима. Зато је неопходно у свим методикама наставног рада разрадити посебно поглавље специфичног рада са даровитим ученицима. Са тим специфичностима, теоријски и практично треба да овладају студенти наставничких факултета током студија, будући школски педагози и психолози, а сви остали наставници у процесу стручног усавршавања. Аутор указује да централна метода рада са даровитим ученицима треба да буде истраживачка метода. Она треба да доминира у процесу редовне наставе, са нагласком на индивидуализирани рад са даровитима, у додатној настави, у различитим облицима слободних активности ученика (научним групама) и у самосталном раду даровитих ученика у изради домаћих задатака.

Кључне речи: методика, наставници, даровити, истраживачка метода, настава.

Дрд. Габриела Келемен
Универзитет «Аурел Влајку»
Арад

MODALITĂȚI DE IDENTIFICAREA A COPIILOR SUPRADOTAȚI PRIN METODA OBSERVAȚIEI

OBSERVATION AS A IMPORTANT METHOD TO IDENTIFY GIFTED CHILDREN

Many specialists are interested in discover different methods in order to identify gifted children. Between this, whole methods one is point by all specialists as an easier and relevant method in identify gifted children. You can use two observation methods. The first method is "unobtrusive observation": you concentrate on observing what the test user does and refrain as much as possible from influencing her/him by explaining the design or asking questions. This is harder than it sounds and it actually takes some tricks to do it well. The second method is "obtrusive observation", which means you are allowed to explain design decisions, ask questions, or engage the test user in a discussion. Neither method is right or wrong. Each uncovers different things and you will want to use both methods in one usability test to learn as much as possible about the usefulness and usability of your design. One way of doing that is to start each usability test with unobtrusive observation: you observe how users execute the tasks you give them. After that, you reserve some time to ask questions, explain design decisions, and answer the test user's questions.

The advantages of this method are doubts: easy to apply, easy to note, easy to interpretative.

Cuvinte cheie: copiii supradotați, identificare, metoda observației

Др Љупчо Кеверески
Педагошки факултет, Битољ
Македонија

**ТЕОРИЈСКО -ЕМПИРИЈСКЕ ЕЛАБОРАЦИЈЕ
КОНЦЕНТРАЦИЈЕ ТАЛЕНАТА У СВЕТЛУ РЕНЗУЛИЈЕВОГ,
ГАРДНЕРОВОГ И СТРЕНБЕРГОВОГ МОДЕЛА
ДАРОВИТОСТИ**

Концентрација даровитих и талентованих у једном институционалном оквиру у једној или више области је свакако проучавани феномен (то се тиче ученичке популације, али проучавање концентрације талената у већој популацији у стручној литератури има мало, с обзиром постојања мало примера у пракси).

У овом раду третира се један заиста необичан феномен, који у стручној, као и у општој јавности, представља куриозитет, али и енигму, којој претходе претпостављене хипотезе о настајању и одржавању феномена. Постојање 20 доктора из различитих научних области, као и 8 магистара са потенцијалном трансформацијом у следећи образовни степен, који произлазе из руралне средине са око 2000 становника, је куриозитет вредан научног интереса.

Интелектуална енергија аутора овог рада је усмерена ка идентификацији мултидимензионалних детерминаната које се налазе у суштини овог феномена, али оно што до сад није урађено у овом случају је то да се овај феномен елаборира са аспекта савремених схватања даровитости. Због тога аутор покушава да опсервира овај феномен са аспекта три најзначајнијих теорија, концепата и модела схватања даровитости. То су Рензулијево, Гарднерово и Стренбергово схватање даровитости, талента и креативности.

Ова три главна концепта менталног функционисања даровитих револуционира начин размишљања о даровитости и талентованости. Ови нови концепти базирају се на открићу аутора, који дају посебан белег интелектуалног функционисања талентованих.

Рензулијев модел даровитости нуди комплексан и мултифакторски спектар који подржава даровите у постизању изузетних постигнућа у једној или више научних области.

Гарднеров концепт мултипле интелигенције актуелизира јачање доминантних интелектуалних капацитета, који даље треба да се стилуирају. Гарднер даје критичку интонацију количника интелигенције као меру људских капацитета на основу које се прогностички може потврдити смер развоја даровитих.

Стренберг сугерира да интелигенција мора да се посматра и објашњава у оквиру три аспекта и то:

- однос интелигенције са унутрашњим светом индивидуе;
- однос интелигенције са спољашњим светом индивидуе;
- однос интелигенције према искуству појединца.

Ова синтеза схватања објашњава шта је то, односно која је то друштвена, институционална и персонална формула, која омогућава јављање и развој даровитости и талентованости.

У емпиријском делу овог рада испитују се индивидуалне специфичности 28 даровитих, који су постигли највиши образовни степен као један индикатор талентованости.

У оквиру ових схватања тражи се когнитивна, емоционална комплексност Силверман (1993), која обележава даровите, као и њихове посебне когнитивне, социјалне, емоционалне, духовне и културне карактеристике (Mslherney, 2000; Taylor, 1996). Крајна претензија овог рада је да се открије које су педагошке импликације ових теоријских схватања, који је то скривени састојак, који продукује такву концентрацију талената у једном локалном контексту, који се односи на специфичне карактеристике школе, породице, персоналне особине даровитих и друге детерминанте.

Кључне речи: Рензулијев, Гарднеров, Стренбергов модел, педагошке импликације

Др Мара Кнежевић
Педагошки факултет
Сомбор

ОСТВАРЕЊЕ ДАРОВИТИХ , ЊИХОВА ПОСТИГЊУЋА И ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА СТЕЧЕНИХ ЗНАЊА

Резиме: Даровитост код деце се примећује од раног периода усвајања нових сазнања. Она често није у перманентном развоју. Понекад се догоди да процене даровитости не буду релевантне. Теоријска знања стечена образовањем на средњем нивоу, често остају на том нивоу код већег броја ученика. Средњошколци, посебно гимназијалци, који су се уписом у гимназију определили за даље образовање на вишем и високом нивоу, а један број њих са жељом да достигне и академско звање, не ретко остају на нивоу средњошколског образовања. У раду се жели сагледати колики је број даровитих ученика Сомборске гимназије који су се определили за високошколско образовање и колико је њих остварило своје амбиције и успешно завршило школовање. Подаци су узети за генерације које су матурирале од 1960. до 1970. године. Број оних који су стекли академско звање и како су га применили у практичном животу, такође је занимљив. Показатељи указују да би било неопходно извршити истраживање узрока не реализације теоретских знања једног броја даровитих у пракси, односно проценити практичну примену њихових теоретских знања у савременом друштву.

Кључне речи: даровитост, ученици, високо образовање, академско звање.

Др Стеван Константиновић
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

**БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ РАДА СА ДАРОВИТОМ ДЕЦОМ
ПРЕДШКОЛСКОГ И МЛАЂЕГ ОСНОВНОШКОЛСКОГ
УЗРАСТА**

Појачана интересовања даровите деце прешколског и млађег основношколског узраста ради упознавања природне и друштвене околине у директној вези су са повећањем ризика по њихово психичко и физичко здравље као и укупну животну безбедност, што изискује правилно и потпуно образовање васпитача и учитеља из области безбедносне културе као и практичну примену знања и умећа. Неопходна знања која васпитачи и учитељи треба да усвоје су из области превенције задесних повреда као и откривања индикатора евентуалног постојања физичког, психичког и сексуалног злостовљања, као и занемаривања деце. Као помоћно али врло ефикасно средство у том процесу могу послужити бајке браће Грим.

Др Зора Крњајић
Институт за психологију
Филозофски факултет, Београд

НЕКЕ ОБРАЗОВНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ САВРЕМЕНИХ СХВАТАЊА ДАРОВИТОСТИ

Разноврсна одређења и концепције даровитости могуће је класификовати на основу различитих критеријума као што су њихово "теоријско порекло", полазне теоријске претпоставке аутора, ниво општости разматраних механизма, припадност одређеној научној парадигми и тд. Концепције даровитости изграђене на достигнућима савремене науке поред разноликости садрже и заједничко језгро које их чини схватањима нове парадигме. Оне, притом, имају значајне практичне импликације за идентификацију и подршку даровитости кроз образовање. Савремене концепције даровитости грађене су кроз низ помака у теоријским и емпиријским истраживањима. У овом раду разматрају се неке образовне импликације савремених схватања даровитости преко разматрања релевантних промена у схватањима интелигенције, улоге контекста у процесу образовања и развоја експертизе.

Кључне речи: даровитост, савремене концепције даровитости, образовање даровитих, развој експертизе

Напомена: Резиме саопштења представља резултат рада на пројекту "Психолошки проблеми у контексту друштвених промена", бр. 149018 (2006-2010) чију реализацију финансира Министарство науке Републике Србије.

Академик Раденко С. Круљ
Мр Звездан Арсић
Филозофски Факултет, Косовска Митровица

ДОДАТНА НАСТАВА У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА ДАРОВИТОСТИ КОД УЧЕНИКА

Данас у литератури која се ближе бави проблемима образовања и васпитања даровитих ученика, можемо наићи на бројне констатације и закључке који указују на проблеме са којима се они сусрећу у наставном процесу. Такође, међу бројним ауторима углавном преовладава схватање, да у садашњим условима организације и изводјења наставног процеса не постоје оптималне могућности за пуну афирмацију даровитих ученика. С' обзиром на чињеницу да даровити ученици (или бар већина њих), остају у мешовитим одељењима, суштина овог рада односи се на потребу и могућност превазилажења неких карактеристичних проблема са којима се они сусрећу. Додатна настава уколико је организована у складу са потребама и могућностима даровитих ученика, пружа реалну претпоставку за њихову пуну афирмацију.

Кључне речи: ученици, даровитост, додатна настава, идентификација.

Dr Svetlana Kurteš
Univerzitet u Kembridžu
Velika Britanija

Razvoj pragmatičke kompetencije na stranom jeziku: sučeljavanja teorije i prakse

Rad će razmotriti neka aktuelna pitanja sticanja **pragmatičke kompetencije** na stranom jeziku i predložiti rešenja koja mogu naći primenu u praksi.

Savremena metodika nastave stranog jezika svesna je važnosti pravilne didaktičke obrade elemenata pragmatičke kompetencije, naročito na višim nivoima nastave stranog jezika (B2-C2, prema *Zajedničkom evropskom okviru*). Da bi student mogao pravilno da razume jezičku poruku i dekodira njeno pravo kontekstualno značenje, neophodno je da dostigne naročit stepen sofisticiranosti ne samo u pogledu svoje jezičke kompetencije – dakle, posedovanja odgovarajućeg gramatičkog i leksičkog repertoara na stranom jeziku, već svakako i pragmatičke, socio-kulturne, pa i metaforičke kompetencije. Samo tada on će biti u stanju da pravilno prepozna odgovarajuće diskursno-stilske i pragmatičke nivoe značenja date jezičke poruke i pravilno je dekodira.

Pomenuti nivoi značenja najčešće su veoma jasno kulturno obeleženi i njihovo pravilno tumačenje podrazumeva i suštinsko poznavanje **obrazaca kulture** čiji se jezik izučava. Imajući ovo u vidu, predložićemo jedan didaktički i potencijalno autodidaktički metod, ilustrujući kako se neki od osnovnih postulata **teorije kulturnih scenarija** (theory of cultural scripts) (Wierzbicka 2006; Goddard & Wierzbicka, u štampi) mogu primeniti u nastavi. Suštinski konstrukt teorije kulturnih scenarija odnosi se na 'tehniku kojom se artikulišu kulturne norme, vrednosti i načini delovanja koristeći se [...] metajezikom semantičkih

primitiva¹ kao osnovnog medijuma opisa² (Goddard & Wierzbicka, u štampi).

Te kulturne norme i vrednosti opisuju i definišu sami nosioci date kulture, na način kako je oni vide i na svom jeziku, što ovaj teorijski-metodoloski pristup jasno odvoja od ostalih (Wierzbicka 2006: 24). Mi ćemo se ovde ukratko osvrnuti na mogućnost primene pomenute teorije u **nastavi stranih jezika**, posebno ističući njenu potencijalnu ulogu u razvijanju **metakognitivnih i autodidaktičkih strategija** na višim nivoima izučavanja stranog jezika (Kurteš, u štampi).
Ključne reči: pragmatička kompetencija, kulturni obrasci, teorija kulturnih scenarija, nastava stranih jezika, metakognitivne i autodidaktičke strategije

Napomene:

1. Pod semantičkim primitivima (semantic primes) ovde treba podrazumevati osnovne semantičke celine koje se ne mogu dalje razlagati.
2. "a technique for articulating cultural norms, values and practices using the [...] metalanguage of semantic primes as the medium of description".

Др Душанка Лазаревић
Факултет спорта и физичког васпитања, Београд
Филозофски факултет ,Нови Сад

НАСТАВА И ОБРАЗОВНЕ ПОТРЕБЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНО ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА И СТУДЕНАТА

У раду се полази од схватања даровитости која указују да интелектуално даровити ученици и студенти имају посебне образовне потребе којима треба изаћи у сусрет у конципирању образовног процеса. Овде се пре свега указује на образовне потребе даровитих које произлазе из квалитета и нивоа њиховог когнитивног функционисања у складу са чим је потребно дефинисати и квалитет и ниво когнитивних активности које се ученицима и студентима нуде у образовном процесу. Указује се да је нужно да настава као контекст учења и развоја има атрибуте којима се излази у сусрет потребама даровитих за сложенијим задацима, интелектуалним изазовима и приликом за особен, али и разноврстан приступ у учењу и сазнавању уопште. Посебно се разматрају приступи у настави и учењу којима се континуирано, од млађих ка старијим школским узрастима, подржава развој метакогнитивног функционисања и оних облика мишљења који чине основу за испољавање интелектуалне даровитости у њеним зрелијим формама, као што су креативно и научно мишљење.

Кључне речи: интелектуална даровитост, образовне потребе даровитих, настава, ученици и студенти.

Др Јон Лелеа
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац
Учитељски факултет Београд, наставно одељење
Вршац

ПРАКТИЧНИ АСПЕКТИ САВРЕМЕНИХ СХВАТАЊА МУЗИЧКЕ ДАРОВИТОСТИ У УЏБЕНИЦИМА МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Традиционални уџбеници код нас из свих предмета конципирани су по принципу „задовољити потребе ученика истог узраста“ а не појединца, што битно одудара од концепта савремене школе: диференцирана и индивидуализована настава. Уџбеници „Музичка култура“ за ниже разреде основне школе на румунском језику, и то: за I (2005), II (2006), III (у завршној фази) и IV разред (у припреми) аутора др Лелеа Јона, конципирани су на савремен и јединствен начин, пратећи најновија достигнућа у методици наставе музичке културе код нас и у свету. Ови уџбеници по први пут код нас дају допринос поменутом концепту савремене наставе јер имају дидактички музички садржај на три нивоа музичких способности за исти узраст ученика у разредној настави. Лајтмотив ових публикација је: „ од потребе до иновације у настави...“, а циљ ових је да се са једне стране отклони велики број недостатака присутних у традиционалним уџбеницима музичке културе, а са друге стране да се аспекти савремених схватања даровитости практично примењују у настави музичке културе.

Кључне речи: уџбеници, савремена настава, иновације, даровитост.

Др Славица МАКСИЋ и др Славица ШЕВКУШИЋ
Институт за педагошка истраживања
Београд

ЛИЧНИ ТАЛЕНАТ И РАЗВОЈНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА НАСТАВЕ

Данас преовладава уверење да је сваки појединац даровит за нешто, да свако има капацитет који се може развити у таленат, само то нешто треба открити и подржати. Према једној од најновијих теорија даровитости, лични односно индивидуални таленат је изузетна способност појединца да изабере и досегне циљеве који су у складу са његовим интересовањима, способностима, вредностима и контекстом. Адекватну подршку развоју личног талента у школи могла би да обезбеди развојна диференцијација наставе. Овакав приступ олакшава развој виших когнитивних функција и метакогнитивних вештина, а може се применити у свим наставним областима. Разлике у капацитетима, структури, темпу развоја, преференцијама, стилу учења и изражавања између ученика у групи, враћају идеју о индивидуализацији наставе на антички модел менторског рада са једним учеником. Наставник подучава ученика базичним дисциплинама, помаже му у проналажењу домена који највише одговара његовим потенцијалима и интересовањима и подстиче га да изабере област у којој ће моћи најбоље да се изрази.

Кључне речи: лични таленат, развојна диференцијација наставе, креативност, наставници.

Мр Мирча Маран
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац
Др Александра Петровић
Институт за педагошка истраживања, Београд

ОБРАЗОВНА ПОСТИГНУЋА: ИНТЕРВЈУ У НАСТАВИ ИСТОРИЈЕ

У оквиру пројекта „Talking with and about our neighbours“, група даровитих ученика Гимназије «Борислав Петров Браца» из Вршца је истраживала културну историју Румуна у југословенском Банату 1940. године, служећи се усменим историјским изворима које су прикупили од саговорника из више места у Банату у којима живи румунска национална мањина. У другој фази пројекта, задатак је био да се истражује послератни период, од 1945. године па до краја шездесетих година, где су даровити ученици, користећи технику интервјуа, прикупили вредне информације у виду усмених извора о периоду комунизма у нашој земљи.

Због специфичности ове врсте рада са ученицима, даровитост је један од основних предуслова за укључивање у тим који би радио на терену.

Неки од општих закључака на крају пројекта су били да су ученици обогатили своја знања у области историје и побудили нова интересовања за даљи рад, а истовремено су, прикупивши солидну грађу у виду усмених извора, допринели упознавању неких мање познатих појединости из наше новије историје.

Кључне речи: усмени извори, интервју, историја, ученици, даровитост

Академик Данило Ж. Марковић
Српска академија образовања, Београд

ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ, ДАРОВИТИ, ДРУШТВЕНА ЕЛИТА

У разматрању сложених питања даровитости са практичног аспекта, посебно место мора имати потреба образовања даровитих за управљање друштвеним развојем у савременом друштву. Способност управљања светом, кога карактерише пораст динамике и сложености друштвеног живота у цивилизацији која је не само „цивилизација знања“ већ и „цивилизација ризика“, захтева маштовитост засновану на научним сазнањима, па је од свих чинилаца који одређују развитак, најважнији интелектуални.

У ствари, да би се постојећа цивилизација развила до нивоа својих оптималних историјских могућности потребан је напор најбољих умова. А ти умови настају, треба да настану, и усмеравањем образовања, духовних и моралних квалитета даровитих. Усмеравање њиховог развоја, њихово образовање, треба да омогући формирање друштвене елите неопходне од развоја фундаменталних научних истраживања до хуманистичког управљања политичким процесима. Речју: у истој цивилизацијској равни треба разматрати друштвени развој – даровити – друштвена елита.

Кључне речи: даровити, интелектуални развој, друштвена елита.

Доц. др Драган Мартиновић
Учитељски факултет
Београд

МЕТОДИКА ТРЧАЊА ПРЕКО ПРЕПОНА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Техника трчања преко препона карактерише савршен спој и висок ниво способности, тако да је то можда једна од сложенијих техника, за извођење. Али, управо то доприноси њеној већој атрактивности као таквој дисциплини, што значи да једна тако атрактивна дисциплина може да нам пружи уживање и задовољство бављења њоме, па је то уједно и разлог интересовања за ову тему.

Предмет овог рада је методика трчања преко препона, а с обзиром да је то сложена техничка дисциплина биће потребно више времена за овладавањем овом техником трчања. Циљ рада је да се прикаже једноставан модел за обучавање технике трчања преко препона и то за почетнике. Да би се оправдао циљ рада и на основу расположивих информација примењена је дескриптивна метода, користећи примере и секундарне изворе информација.

Кључне речи: методика трчања преко препона, основна школа, атлетика, ученик, наставник, тренер.

Prof. univ. dr. Lizica MIHUȚ
Rector, Universitatea «Aurel Vlaicu» Arad

MINIMONOGRAFIA ADJECTIVULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ MINIMONOGRAFIJA PRIDEVA U RUMUNSKOM JEZIKU

U radu se razmatra značaj i značenje prideva u savremenom rumunskom književnom jeziku. Posebno se naglašavaju sledeći aspekti: definisanje sadržaja prideva; njihova klasifikacija, formiranje plurala; sistem komparacije; stilska vrednost.

Prof. dr Julijan Negrila

Univerzitet «Vasile Goldiș» Arad

Genijalna deca i njihove karakteristike

Lector univ. Bianca Negrilă

Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
Universitatea de Vest «Vasile Goldiș» Arad

Copiii supradotați și regimul lor de viață Darovita deca i njihov životni režim

Copiii supradotați sunt minuni pe lângă care trecem în fiecare zi, fără să ne oprim să-i vedem și să-i mulțumim lui Dumnezeu că există. Sunt retrași și timizi. Ei sunt învățăcei, dar în curând vor fi maștri.

Provoacă viitorul pentru că trecutul și prezentul le au deja la degetul mic. Jocul lor este serios. Copilăria lor are deja pletele cărunte. Din când în când le aduc aminte oamenilor mari că ei există.

Aceste minuni, de cele mai multe ori, sunt ignorate. În România nu există nimeni să cerceteze inteligența poporului acestuia! În România există foarte puțini care să ajuet copiii – genii. Nu se știe câți copii supradotați există cu adevărat.

La noi, un copi – geniu se poate rata, poate deveni muritor de foame. Din când în când câte un copil –

minune ajunge în diferite colțuri ale lumii. Acolo, acești copii sunt lăudați, premiați, ridicați în slăvi..

În România, treptat, acești copii ajung să aibă probleme în a se integra în mediul social. Sunt considerați tocilari sau ciudați, nu au cu cine să comunice, sunt foarte însingurați, tocmai pentru că sunt prea deosebiți. De aici necesitatea creării de centre Gifted.

Copiii supradotați vor putea aprofunda domeniile în care au aptitudini după sistemul de învățare "gifted education", aplicat cu succes în toate țările dezvoltate. Acest sistem este complementar învățământului obișnuit și constă în crearea unor clase speciale, pe care elevii le vor frecventa în week-end. Scopul acestor cursuri este absorbția copiilor "sclipitori" în sistemul românesc de învățământ.

În prima etapă se impune întâlnirea a peste 300 de profesori care vor învăța cum să lucreze cu elevii supradotați. Ei sunt creatori, trăiesc materia, învață totul dintr-o dată, prin corelare.

Profesorul trebuie să le predea acestor copii în așa fel încât să-i inspire, explica președintele IRSCA, Florin Colgeag. El a adăugat că scopul acestui program este acela de a dezvolta anumite aptitudini ale copiilor și a-i determina pe aceștia să nu plece din țară.

Motivul pentru care atât de mulți copii supradotați nu reușesc în viață este acela că ei nu sunt dezvoltați emoțional, rezultat văzut în incapacitatea lor de a se adapta în societate și de a deveni adulți fericiți.

Pentru înlăturarea acestei situații ei trebuie să trăiască într-un mediu în care există mai puțină presiune. Au nevoie de stimulii multipli: artă, muzică, ceramică, jocuri, contactul cu ceilalți copii, lectura, dieta echilibrată, securitatea emoțională, sportul, comunicarea cu familia în alcătuirea unui regim special de viață.

Проф. др Адријан Негру
Учитељски факултет Београд
Наставно одељење Вршац

ФЛЕКСИБИЛНОСТ ОБРАЗОВАЊА И РАЗВОЈ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА

Пратећи формирање и структурисање личности детета, неизбежно се поставља питање: зашто је свако дете посебно? Зашто је, истовремено, слично са осталом децом његовог узраста? Шта га то чини јединственим а истовремено сличним са осталом децом? Без обзира што у породици, предшколској установи или школи имају исти третман који може поспешити развој њихових способности, који су то процеси или фактори који чине децу јединственом али, истовремено, и различитом?

Кључне речи: структурисање, способности, различитост.

Спец. Сци Маринел Негру
Учитељски факултет Београд
Наставно одељење Вршац

ДИФЕРЕНЦИРАНИ ПРИСТУП УЧЕНИЦИМА – ОДГОВОРНОСТ МОДЕРНЕ ШКОЛЕ

Једна од тенденција осавременавања наставе јесте флексибилност образовања и васпитања у циљу поспешивања развоја способности сваког ученика, у односу на индивидуалне карактеристике. Школа је позвана да организује процес предавања - учења – евалуације на начин који ће, што је могуће раније, оспособити ученика да дође до одређених знања и њихове примене у пракси, на константан и креативан начин.

Кључне речи: способности, евалуација, креативност, индивидуалност.

Академик Милан Недељковић
Српска академија образовања, Београд

ЗНАЧАЈ ПЕДАГОШКОГ СТАНДАРДА ЗА УСПЕХ У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА

У сваком школском систему постоје деца и млади са посебним потребама. Део те популације чине даровити ученици. Они имају право да њихове развојне потребе буду у току школовања уважаване задовољаване сагласно културним и цивилизацијским достигнућима и настојањима, у њиховом интересу и у интересу целог друштва. Пренебрегавање чињенице води губитку људских ресурса који су нашој савремености водећи чинилац свеукупног развоја и напретка. И даровити ученици се међусобно разликују. Ни у демократији једнака могућност на образовање не значи исту могућност. Уместо пожељне и очекиване социјалне блискости, према надаренима и талентованима се неретко испољава равнодушност, па и социјална дистанца. На процес и исход педагошког рада са даровитима делују многи фактори. Међу њима педагошки стандард заузима све важније место. Реч је о: (1) утврђеном нивоу, квалитету и квантитету резултата образовања и васпитања који треба да постоји у конкретной фази школовања, (2) неопходним условима на одређеном нивоу образовања које треба обезбедити свим ученицима да би достигли образовни стандард и (3) претпоставкама које обезбеђује просветна политика у датом временском периоду зарад развоја школства и образовања. Педагошки стандард је део бриге школе и друштва за стварање педагошких и друштвених услова у којима сви ученици могу да стичу квалитетна знања и развијају своје способности.

Кључне речи: школски систем, педагошки стандард, даровити ученици.

Проф. др Радмила НИКОЛИЋ
Учитељски факултет, Ужице

**СЕЛЕКЦИЈА КАНДИДАТА ЗА УЧИТЕЉСКИ ПОЗИВ КАО
ПРЕДУСЛОВ ЗА УСПЕШНИЈИ РАД СА ДАРОВИТИМ
УЧЕНИЦИМА**

Историји школства нису познати овако бројни и широки захтеви према учитељима као што су ови на почетку трећег миленијума. Говори се о потребним бројним личним и стручним компетенцијама за васпитно-образовни рад у школи која се стално мења, због чега и концепција образовања учитеља постаје стални задатак који увек отвара бројна и нова питања.

Учитељ својом стручношћу и личним особинама утиче на коначне исходе у васпитно-образовном процесу. Зато се од њега очекују релативно високе интелектуалне способности, висока мотивација и бројна позитивна својства личности, ставови, вредности и обрасци социјалног понашања (Брковић и сар. 1995; 2001).

Како обезбедити да професионални и психолошки профил учитеља буде на таквом нивоу да одговори захтевима савремене школе и учења. Ово питање има више смисла и због чињенице да су бројна психолошка истраживања указала на потребу придавања значаја „психолошком профилу будућих учитеља“ (Брковић, Бјекић, 1995; 2001) као услову професионалног рада. Мада међу истраживачима не постоји сагласност о утицају појединих црта личности на постигнућа и успешност у професионалном раду, сазнања до којих су дошли бројни истраживачи у последњој деценији указују на потребу за систематским и дубљим бављењем овим проблемом. Овде посебно мислимо на она истраживања која се односе на психолошки и професионални профил студената учитељских факултета – будућих учитеља.

У том контексту у овом раду пажња ће бити усмерена на потребне стручне и личне компетенције учитеља за рад са даровитим ученицима, ослањајући се на савремена схватања и резултате научних проучавања, односно постојећег стања и у вези са тим потреби за селекцијом кандидата за учитељски позив,

како би се компетенције за рад са даровитим ученицима лакше и потпуније развијале у току професионалне припреме и даљег професионалног рада.

Проф. др Адам Нинковић
Педагошки факултет, Јагодина

ОД ДАРОВИТОСТИ КА ВРЕДНОСТИ

- Филозофски аспект -

У раду се разматра однос даровитости и вредности са филозофског аспекта. Даровитост и вредности се третирају као међузависни феномени људске стварности. При том се даровитост уважава, примарно, као способност личности за једну или више области и активности, значајних за рад и стваралаштво. Посебно се наглашава да је даровитост могућност која може (али и не мора) постати вредност. Тај пут од даровитости до вредности је сложен и зависан је од бројних чинилаца (индивидуалних: сазнајних, емотивних, вољних... и социјалних: економских, културних, политичких, техничких, васпитно – образовних...). Зато, поред филозофског, може и треба да буде сагледаван и са других аспеката (психолошког, социолошког, педагошког...).

У битном, **даровитост је могућност, а вредност је најзначајнија компонента људске стварности.** Зато је значајно што свестраније разматрати пут од даровитости ка вредности у циљу усавршавања људске стварности.

Кључне речи: даровитост, способност, индивидуалност, друштвеност, активност, стварност, вредност.

Др. сц мед Бојана Остојић
Виша школа за образовање васпитача у Београду

МЕТОДИКА ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНОГ РАДА СА ДАРОВИТИМА

Васпитни фактори и њихова улога у области васпитно - образовног рада су у континуираном успону а њихова улога је стално нова из разлога измењених услова и стално нових потреба. Од непроценљиве је важности за државу и човечанство уопште, препознавање даровитих , пре свега деце , како би им се пружила свесрдна подршка у сваком погледу не само због њихове данашњице већ због њихове и наше будућности.

Буђење латентних могућности и свеукупних потенцијала, општих и појединачних даровитости за поједине области први одговорни су породица, предшколске установе, школе свих нивоа, родитељи, васпитачи, наставници, педагози и психолози, логопеди и специјални педагози и сви стручни сарадници различитих струка и профила које школа ангажује у реализацији планова и програма у очувању здравља и одржавању живота на основама организованог педагошког деловања на развој личности.

Њихова улога јесте стална, али стално нова.

У овом времену, раскршћу векова , миленијума и цивилизација , борби за опстанак човека и његових добрих особина заједно са опстанком владавине закона прогреса, је обезбеђивање просперитета човека, народа и света уопште, с тога је данас развој методике откривања даровитих и методике васпитно – образовног рада са њима неприкосновена потреба данашњице .

Кључне речи: даровитост, методика откривања даровитих , методика васпитно – образовног рада са даровитима, општа даровитост, педагошке карактеристике личности.

Mr Виорика Пасер
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

КРЕИРАЊЕ ПОВОЉНЕ АТМОСФЕРЕ ЗА РАЗВОЈ ДАРОВИТОСТИ НА ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ

Сваки васпитач ствара атмосферу рада која може бити мање или више повољна за развој даровитости. Добру основу за стимулисање испољавања даровитости обезбеђује в,о процес који се одликује: повољном емоционалном климом; примереношчиу и флексибилошћу простора, великим распоном сложеностју материјалом за игру, систематским развијањем интризичне мотивације; квалитетним процесом учења; систематским развијањем креативности и маште. Обезбеђивање поменутих услова претпоставља одговарајућу компетентност васпитача.

Кључне речи: даровитост, стимулативна радна атмосфера, компетентан васпитач.

Jelena Prtljaga, prof.
Predrag Prtljaga, prof.
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača –
Vršac

Primena računara i engleskog jezika u radu sa darovitim decom

Imajući u vidu da živimo u doba u kojem računar koristimo svakodnevno, a istovremeno se prilikom rada na računaru najčešće koristimo engleskim jezikom, izlišno je naglašavati potrebu savremenog čoveka, a posebno mladog darovitog pojedinca da navedenim veštinama vlada dobro. Istovremeno, oba globalna fenomena predstavljaju izvanredan predmet interesovanja za decu i mlade, izazivajući snažnu intrinzičnu motivaciju koja predstavlja osnovni preduslov uspešnog učenja. S jedne strane, računar predstavlja izvanrednog partnera u učenju engleskog jezika, bilo da govorimo o postojećim multimedijalnim sadržajima dizajniranim baš u tu svrhu, koji obezbeđuju neprimento učenje i usavršavanje sve četiri jezičke veštine, ili pak o pretraživanju interneta i čitanju raspoloživih sadržaja (koji su najčešće na engleskom jeziku) u cilju praćenja svetskih trendova i dostignuća, o kompjuterski posredovanom komuniciranju (pismenom ili usmenom) ili jednostavnom igranju video igrice. S druge strane, rad na računaru, posebno napredan rad svojstven darovitim pojedincima, nezamisliv je bez poznavanja engleskog jezika. Pored neraskidive veze koja izmedju njih postoji, veoma je važno da oba medija – i jezik i kompjuter – predstavljaju sredstva koja dozvoljavaju darovitom pojedincu da svoju kreativnost nesputano i u različitim vidovima izrazi. U radu se sagledavaju mogućnosti primene računara, interneta i engleskog jezika u radu sa darovitim decom; nude se određene ideje za praktičan rad u računarskoj učionici prikladne za rad sa darovitim decom različitog uzrasta i interesovanja.

Ključne reči: darovita deca, škola, računari, internet, engleski jezik.

Мр Вера Ж. Радовић
Учитељски факултет, Београд

**Један аспект васпитно-образовног рада са децом
изван школе –
да ли (пре)познајемо даровите**

У раду је постављено питање колико одрасли, који реализују васпитно-образовни рад са децом и младима изван школе, познају узрасне и индивидуалне карактеристике те деце и колико, од те процене, зависи њихово мишљење о даровитој деци и младима, о својствима даровитих, њиховом положају у групи вршњака, о резултатима које даровити постижу, о условима рада, сарадњи са породицом, школом и друштвеном средином, као и о облицима васпитно-образовног рада примереним даровитој деци и младима.

Опште мишљење одраслих (из различитих социјално-културних и економских средина – Београда и места у централној Србији, Вршца и околних места и Бања Луке и других места Републике Српске), који раде са децом и младима изван школе, јесте да су добро упознати са њиховим узрасним и индивидуалним карактеристикама. Таква процена у вези је са мишљењем испитаника о појединим својствима даровитих, о положају даровитих у групи вршњака, о резултатима које постижу, о појединим условима рада, о сарадњи са другим факторима васпитања и образовања и о појединим облицима васпитања и образовања примереним даровитим.

Кључне речи: даровита деца и млади/одрасли/васпитно-образовни рад изван школе/

Jasmina Starc, MA
Higher education centre, Novo mesto

IDENTIFICATION OF GIFTED AND TALENTED EMPLOYEES IN THE COMPANY

Companies do not pay enough attention to finding gifted and talented people among their employees. Actually they do not have adequately qualified human resources who would recognize gifted and talented employees in the yearly working meetings with the help of various methods and techniques.

Companies could recognize a number of gifted and talented employees in various fields among their workers with the help of adequately qualified teams of human resources, education centres and departments of human resources and career development which would carry out informal discussions, guided interviews and surveys.

Companies would have to give these employees a chance for additional education and acquiring functional knowledge, educate them interdisciplinary to be able to work at various posts within their profession, grant independence in the performance of their duties, give them the feeling of trust and reliability, enable them the development of creativity and consequently the demonstration of the above-average work efficiency which manifests itself after a longer period of time.

By dealing with gifted and talented adults in this way, we could achieve more effective labour mobility, better working abilities, improved quality of products or services, better business results and consequently a great competitive advantage over the companies which do not invest in their gifted and talented employees.

Descriptors: company, employees, identification, gifted and talented adults

Мр Наташа Стурза Милић
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

Један приступ процени моторичке даровитости у оквиру физичког васпитања на млађе-школском узрасту

Млађе-школски узраст је врло значајан када је моторички развој детета у питању и правилно спортско усмеравање. Новија истраживања доказују да многи наставници нису довољно едуковани за процену различитих експресија даровитости и да у својим проценама „пропуштају“ да процене велики број потенцијално даровите деце. Успешност (или неуспешност) у процени моторичке даровитости се, између осталог, може довести и у везу са односом учитеља према физичком васпитању, квалитетом рада и едукацијом учитеља када је моторичка даровитост у питању, положајем физичког васпитања у нашој школској пракси, слабом повезаношћу спорта и физичког васпитања и сл. У раду ће бити приказани резултати анкете спроведене у оквиру семинара стручног усавршавања учитеља и васпитача за рад са даровитом децом који се односе на моторичку даровитост, као и практични примери који могу олакшати процену моторичке даровитости у школским условима.

Кључне речи: процена моторичке даровитости, млађе-школски узраст, физичко васпитање.

Мр Томислав Сухеџки
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

КО СЕ ПЛАШИ ДАРОВИТИХ?

Проф. др Милан Узелац
Академија уметности, Нови Сад

ТРАГЕДИЈСКА ДИМЕНЗИЈА НАСТОЈАЊА ДА СЕ ИДЕНТИФИКУЈЕ ДАРОВИТОСТ

Активност (дунамис) је оно чиме се одликује свако људско биће. Свако хоће да разјасни разлоге свог опстанка у свету; свако хоће да и друге у својој околини доживи као себи равне да с њима ступи у дијалог. Које су могућности тог дијалога? У којој мери је човек спреман да помогне другима? Да ли је алтруизам божији дар или несрећна заблуда из ХВИИИ столећа чија ватра још и данас догоревала? Зашто је људима толико стало да издвајају даровите? Да ли због пакости, да би их могли прогласити за атипичне, или стога што би хтели да им помогну? И деси се да се пронађу ти даровити. Шта тада. То је по мишљењу аутора велика невоља и неприлика. Неприлика која добија космичке размере.

Кључне речи: даровити, нове дигиталне технологије, трагична димензија опстанка.

Др Саво Ђебић
Учитељски факултет – Београд
Наставно одељење у Вршцу
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

КАКО ПРИПРЕМАТИ ДАРОВИТЕ МАТЕМАТИЧАРЕ ЗА БАВЉЕЊЕ МАТЕМАТИКОМ КАО ОСНОВНОМ ПРОФЕСИЈОМ?

Већини земаља у свету потребан је велики број спремних и талентованих математичара. Ни наша земља ту није изузетак. Творци политике образовања често не схватају природу математике као ни природу образовања за подручје математике. Реформе спроведене у различитим школским системима ишле су често у супротним смеровима. Тај феномен указује на оно што нам је потребно: боље разумевање самих проблема, а не само свест да они постоје и да су важни. Код нас, кад год се спроводи нека од »интервенција« у наставним плановима и програмима математички садржаји постају највеће жртве. То се понавља од једне до друге реформе. Поред осталог, у доброј мери и због тога је код нас математичко образовање у недопустивом стању. У овој студији поред општих карактеристика математике као науке и као наставног предмета (слојевитост и расцепкастост огромног математичког образовног система, од вртића па до институција које дају завршне дипломе; Математика је систем по којем се нови појмови граде на претходним појмовима; Математика је данас толико широка да се сваки професионални математичар по правилу ограничава на истраживања у једној математичкој дисциплини; Она је интуитивна и стварна итд.), централно питање којим се аутор бави јесте: Како да се за позив математичара одреде они млади људи који у овој области могу бити најпродуктивнији? Један од начина је да се математички обдарена омладина заинтересује за математику јесте рад у школским математичким групама као и у учешће на различитим математичким смотрама, где ће се сваком ученику пружити могућност да оцени своје способности, озбиљност и чврстину свог одушевљењем за

математику. Посебно треба истаћи да су путеви озбиљног рада у математици разноврсни. Поједини надарени (млади) математичари лакше успевају у решавању компликованих проблема, други се, у почетку не сналазе понајбоље на том ратишту, спорије се крећу, овладавају теоријом дубоко и озбиљно, па нешто касније дају врхунске резултате у појединим математичким дисциплинама.

Кључне речи: математика, даровити, наставни планови и програми, образовни систем, математичко образовање.

Др Иван Фербежер
Марибор, Словенија

**NEKATERE PRAKTIČNE ZLORABE TEORIJE IN
METODOLOGIJE
POJMOVANJA NADARJENOSTI V SLOVENIJI**

**ПРАКТИЧНЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ И МЕТОДОЛОГИЈЕ ПОДРУЧЈА
НАДАРЕНОСТИ У СЛОВЕНИЈИ**

Omenjeno znanstveno delo v obliki kritične analize temelji na več objavljenih in nekaj še neobjavljenih evalvacij oziroma kritičnih recenzij pretežno normativnega, deloma pa tudi praktičnega stanja na področju nadarjenosti v Sloveniji. Stanje teorije in prakse glede položaja nadarjenih učencev bo preučeno v odnosu na sodobno teorijo in prakso nadarjenosti v razvitem svetu, posebno še z ozirom na danes prevladujočo koncepcijo nadarjenosti avtorja RENZULLI-ja.

Kritična analiza osvetljuje problematiko nadarjenosti deloma v pozitivni, pretežno pa v negativni konotaciji.

Vsebinsko vzeto so predmet kritične analize različni specifični problemi koncepcije, identifikacije in edukacije nadarjenih in talentiranih učencev. Pretežno se kritična analiza pogloblja v anomalije povezane z evalvacijo identifikacije in edukacije nadarjenih učencev. Gre predvsem za nekatere znanstveno sporne specifične

metodološke in spoznavno teoretske probleme iz inetrdisciplinarnega področja nadarjenosti: problem naslova in terminologije koncepta, forumsko politično izbran kadrovski tim, strokovno nekompetentni sestavljalci, sporna raba terminologije, uporaba pretežno sekundarnih virov, neresnična citiranja, monodisciplinarnost in multidisciplinarnost, ne pa interdisciplinarnost celotnega projekta, prevladujoč deduktivni pristop pred induktivnim, odsotnost soudeležbe pedagoških kadrovskih šol, neenotnost med koncepcijo-identifikacijo in edukacijo, odsotnost evalvacije, odsotnost mlajših nadarjenih otrok, glorificiranje transferzalnega pristopa pred longitudinalnim, avtoritarnost nosilcev projekta, transmisijsko pojmovanje učenja, podcenjevalna vloga staršev zlasti v identifikaciji, avtoritarnost in deduktivnost avtorja projekta, (Zavod za šolstvo),itd. Predmet kritične analize je obsežna paleta preko nekaj sto strokovno ožjih spornih dilem s področja nadarjenosti. Poznavanje teh bo koristilo razvoju interdisciplinarne znanosti in operacionalizaciji konceptov v drugih regijskih, kulturnih in državnih okoljih.

KLJUČNI POJMI: Evalvacija in kritična analiza koncepcije, identifikacije in edukacije nadarjenosti

DR. IVAN FERBEŽER
MIRNA ULICA 6
2345 BISTRICA OB DRAVI
SLOVENIA, EUROPE
T: 00386 (0) 2 661 19 31
F: 00386 (0) 2 661 19 32
E MAIL: ivan.ferbezer@siol.net

**SOME PRACTICAL MISUSE OF THEORY AND METHODOLOGY
OF UNDERSTANDING GIFTEDNESS IN SLOVENIA**

KEY WORDS:

Evaluation and critical analysis of conception, identification and education of giftedness

The mentioned scientific work in form of critical analysis is based on several published and some unpublished evaluations or critical reviews of mainly normative and partially practical situation in the field of giftedness in Slovenia. Theory and practice regarding the situation of gifted pupils will be studied in relation with modern theories and practice of giftedness in the developed world, especially with regard to nowadays prevailing concept of giftedness by RENZULLI.

Critical analysis throws light on problematic of giftedness partly in a positive and mainly negative connotation.

The subjects of critical analysis in a contents view are specific problems of conception, identification and education of gifted and talented pupils. Critical analysis is mainly dealing with anomalies, connected with evaluation of identification and education of gifted pupils. We are talking mainly about some scientifically questionable specifically methodological and theoretical problems from the interdisciplinary field of giftedness:

Problem of the title and terminology of the concept, forum politically chosen cadre team, professionally incompetent experts, questionable use of terminology, the use of mainly secondary sources, untruthful quotations, monodisciplinarity and multidisciplinarity and not interdisciplinary of the entire project, mainly deductive approach before inductive, the non-participation of pedagogical cadre school, disagreement between conception of identification and

education, lack of evaluation, absence of younger gifted children, over importance of transversal approach over longitudinal approach, authoritativeness of project holders, transmission concept of learning, underestimation parents role especially in identification, authoritarianism and deductiveness of authors project (Board of Education), etc. The subject of critical analysis is a wide range of over a few hundred professional narrow questionable dilemmas from the field of giftedness.

The knowledge of which will be of use for interdisciplinary science and operationalization of concepts in other regional, cultural and state environments.

Др Корнел Харангуш
Академик Миодраг Милин
Универзитет «Тибискус» Темишвар
Румунија

ДАРОВИТОСТ И КУЛТУРА

Др Мариана Черњикова
Универзитет «Тибискус» Темишвар
Румунија

ЗАКОНОДАВНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ ОКВИР ОБРАЗОВАЊА ДАРОВИТИХ У РУМУНИЈИ

Дрд. Еуђен Чинч
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Вршац

Подстицајни и ограничавајући фактори музичке креативности

Рад полази од претпоставке која постоји у стручној литератури, да креативност може представљати облик манифестовања даровитости. Кроз прецизирање појма креативности и њеног манифестовања у сфери музике, постављају се основе теме на коју се рад и односи. Интерпретативна (интерпретациона) креативност и њен виши облик, музичка креативност испољена кроз само стварање одређених облика, може бити подстакнута а истовремено и лимитирана степеном и модалитетима учешћа различитих фактора. Првобитно људско окружење, породица, образовање али и фактори који произилазе из усмерења ка одређеној музичкој области или жанру, представљају неколико могућих облика позитивног али истовремено и негативног делавања на развој музичке креативности. Рад ставља акценат на неке од тих облика.